

Bør vi protestere mot et minnesmerke?

Forakten for de svake og overvundne sitter i oss. Det skuffer når heller ikke Klassekampens leder (08.09) er i stand til å revurdere sin holdning til de mange unge norske menn som ga sitt liv i Den norske legion i kampen mot Sovjetsamveldet og dermed mot de allierte i krigen for mer enn femti år siden.

De som meldte seg til Den norske legion var unge menn, og de fleste av dem hadde ikke rukket å orientere seg politisk før krigen. Under denne hadde de ingen annen orientering enn den som Aftenposten, Bergens Tidende og de andre aviser som lydig fant seg i sensur, ga dem. Tror Klassekampen at de handlet mot noe som de visste var rett? All deres tilgjengelige informasjon viste dem at Norges krig med Tyskland sluttet ved kapitulasjonen i 1940. De oppfattet det

slik at England hadde provosert Tyskland til en folkerettslig regulert okkupasjon. Som Stortingets presidentskap høsten 1940 så de det slik at Kongen og regjeringen Nygårdsvold hadde avsatt seg selv. De oppfattet det slik at Stalins Sovjetsamvelde var en forbrytersk stat som truet Norges selvstendighet, slik nordmenn har oppfattet forholdet helt opp til i dag. De oppfattet det slik at Tyskland ville vinne krigen og at Norges frihet var avhengig av at de selv deltok i krigen på Tysklands side.

Ikke bar NS-medlemmene, men også miljøene rundt de flere hundre tusen arbeidere og næringslivsledere som bidro til de tyske militæres virksomheter i Norge, støttet opp om disse unge uerfarne menns delvis villedede oppfatning av virkeligheten. I denne situasjon hadde de

som all norsk ungdom den gangen tre valgmuligheter: (1) De kunne ved politisk passivitet ha tenkt på egen vinning og på å beskytte sitt eget skinn, slik kanskje 80 prosent av de norske menn overlevet krigen. (2) De kunne som jeg selv og anslagsvis mindre enn 15 prosent av de unge menn ha valgt å delta aktivt i motstandskampen. Noen av oss har en deltakermedalje som bevis for at vi valgte riktig og vi ærer våre falne så ofte vi kan. Eller (3): De kunne, som deltakerne i Den norske legion, velge å sette sine liv inn for det som de selv den gang så som Norges sak.

Mange tusener unge menn gjorde nettopp dette, de ga sine liv, ikke for noe som liknet egen vinning, men for det som de ved en tragisk feiltagelse så som en kamp for Norges frihet og selv-

stendighet. De fleste av oss som valgte riktig eller ikke valgte i det hele tatt har nå i mer enn femti år øst vår forakt over disse taperne. Noen av oss er imidlertid nå kommet fram til den erkjennelse at de falne, også de som *ikke* oppfattet verden slik vi andre med historiens facit i hendene gjør det, fortjener vår respekt fordi de trosset overmenneskelige farer og lidelse og ga sine for å bidra til det som de så som Norges sak.

Om jeg noensinne skulle passere et minnesmerke over disse min falne landsmenn, ville jeg bøye mitt hode i respekt. Det synes jeg også Klassekampens redaktør skulle gjøre – sammen med mange andre av den yngre generasjon, som ikke måtte velge mellom krigstidens tre skjebnesvangre muligheter.

Professor Edvard Vogt

Mark Kampen 17/6-1989